

DIAGNÒSTIC EN PROFUNDITAT SOBRE LA INTEGRACIÓ DELS I LES JOVES DE 14 A 18 ANYS MIGRATS A CATALUNYA

RUTH VILÀ

ruth_vila@ub.edu

GREDI. GRUP DE RECERCA EN
EDUCACIÓ INTERCULTURAL
UNIVERSITAT DE BARCELONA

AJUTS PER INCENTIVAR LA RECERCA
APLICADA EN IMMIGRACIÓ

ARAFI 2010

CONCEPTE D'INTEGRACIÓ

- Basada en la pluralitat amb l'objectiu d'aconseguir la convivència.
- Enfocament intercultural de diàleg i intercanvi en condicions de reciprocitat.
- Procés bidireccional, voluntari i dinàmic entre l'immigrant (persones o col·lectius) i la societat d'acollida.
- Des del reconeixement de valors de cada grup i la construcció d'una identitat comuna.
- Condició indispensable: reconeixement de la condició de ciutadania.

(Bilbeny, 2010; Palou, 2010; Samper, Moreno i Alcalde, 2006; Palaudàries, 2002; Torres, 2002)

DIMENSIONS DE LA INTEGRACIÓ

- **Dimensió estructural:** participació en les institucions de la societat d'acollida. Situació legal, etc.
- **Dimensió cognitiva i cultural:** habilitats cognitives i el maneig de la cultura del país d'acollida. Coneixement de la llengua i de la cultura, creences religioses i estils de vida, etc.
- **Dimensió social:** relacions socials de l'individu dins o fora de la seva comunitat ètnica i la seva possibilitat de participació en la societat receptora. relacions amb el barri, amistat i la vinculació amb associacions voluntàries, etc.
- **Dimensió de la identitat:** pertinença i identificació personal amb la comunitat ètnica o nacional. Actituds dels migrants envers la societat d'acollida i d'aquesta vers ells, grau d'identificació amb la mateixa, etc.

(Martínez, 2006)

EXERCICI D'UNA CIUTADANIA...

- **Intercultural.** Construïda a partir del principi de respecte i reconeixement mutu com a base de la convivència. Conviure i dialogar amb altres grups culturals, i desenvolupar valors i normes de convivència on les distintes mirades es vegin reconegudes.
- **Activa i responsable.** Fomentant la participació en els espais públics. Drets i les responsabilitats dels seus membres.
- **Crítica.** Per acabar amb les desigualtats entre grups des de la reconstrucció social que promogui la transformació de les institucions existents en clau d'equitat.

(Bartolomé i Cabrera, 2003)

METODOLOGIA DE LA RECERCA

1. Identificar els elements clau de la integració des de la doble perspectiva dels joves d'origen estranger i la resta de joves.
2. Identificar els elements claus per a què la joventut migrada tingui major probabilitat de sentir-se integrada.

3.830 joves de 52 centres
Qüestionari de cohesió social entre joves (Palou, 2010)

FASE 1 ESTUDI PER ENQUESTA

3. Aprofundir en la seva vivència i la perspectiva dels i les professionals de serveis socials i educatius.

4 grups de discussió amb joves
7 entrevistes en profunditat a agents socials i educatius

FASE 2 ESTUDI EN PROFUNDITAT

4. Elaborar propostes afavoridores per la convivència i la cohesió social, tot donant resposta als elements claus per la integració identificats.

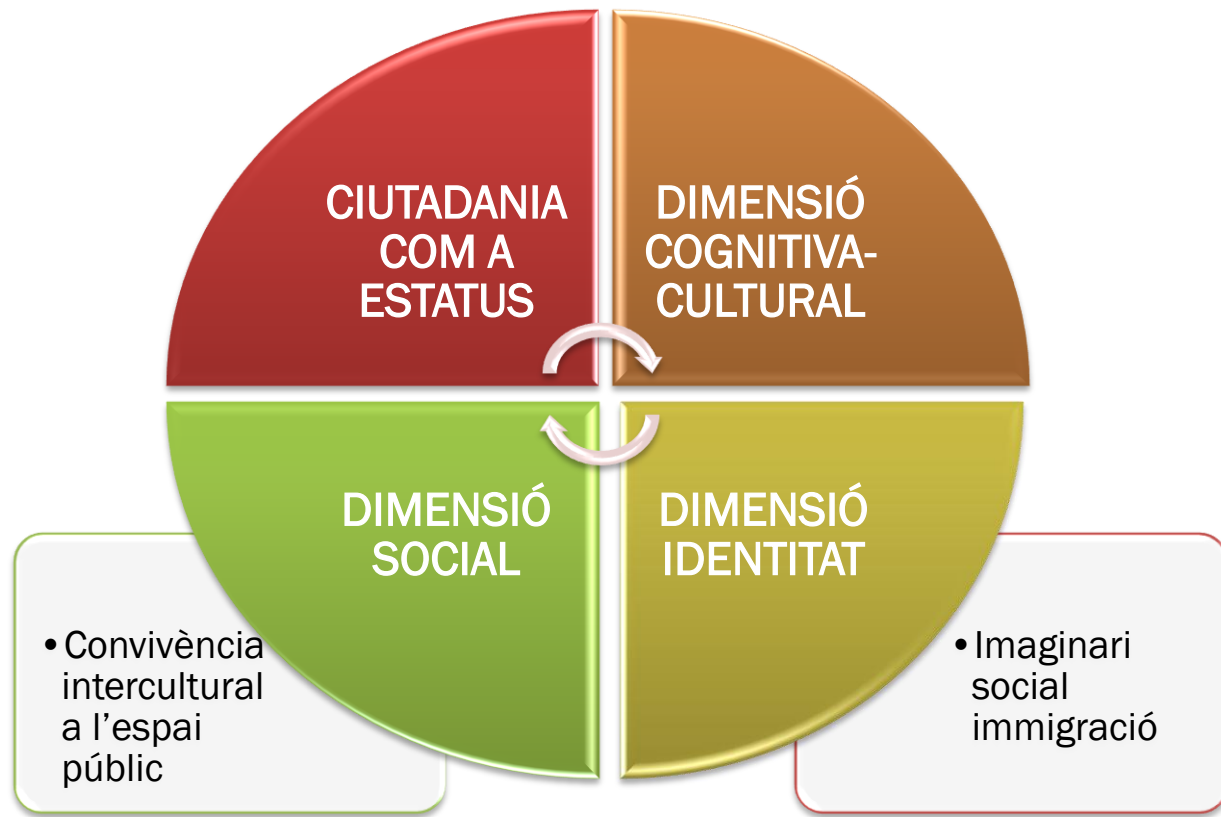
FASE 3 ELABORACIÓ DE PROPOSTES

ESTUDI DIAGNÒSTIC EN PROFUNDITAT

PRINCIPALS RESULTATS

DIAGNÒSTIC EN PROFUNDITAT SOBRE LA INTEGRACIÓ DELS I LES
JOVES DE 14 A 18 ANYS MIGRATS A CATALUNYA

OBJECTIU 1. IDENTIFICAR ELS ELEMENTS CLAU DE LA INTEGRACIÓ

CIUTADANIA COM A ESTATUS

- Concepte força excloent del concepte de ciutadania com a estatus:

El 31% consideren que els ciutadans són els que tenen els “papers en regla”; un 14% diuen que únicament “els que han nascut aquí”; i un 11% tenen el criteri de la nacionalitat.

- Concepte menys excloent per part de:
 - Estrangers de més d'un any de residència
 - Residents en municipis mitjans
 - Estudiants de batxillerat o cicles formatius.

DIMENSIÓ COGNITIVA-CULTURAL

- La realitat lingüística dels joves és força coincident amb els seus orígens.
- Presència majoritària del castellà, menys al context escolar on el català i el castellà són llengües majoritàries.
- Passivitats en la comprensió i actuació davant dels problemes i assumptes públics.
- Les noies i estrangers són més solidaris, especialment orígens subsaharià i magrebí. Un major coneixement de la diversitat cultural està relacionat amb una major implicació en els assumptes públics.
- Els menys implicats són els joves amb un concepte tancat de ciutadania com a estatus.
- Els joves valoren el compliment de les normes de convivència comunes.

DIMENSIÓ SOCIAL

- Els joves participen d'alguns dels espais habituals de la comunitat.
- En les activitats del centre educatiu hi ha una major implicació i participació dels joves.
- Diferències de gènere en la participació tant en el centre com en la comunitat.
- Els joves estrangers són els més participatius en les activitats que s'organitzen fora del centre educatiu. En la resta, els autòctons predominen.

CONVIVÈNCIA INTERCULTURAL A L'ESPAI PÚBLIC

- Valoracions més positives de la convivència intercultural en diversos espais per part dels joves de batxillerat, les noies, els estrangers i els que tenen un concepte ampli de la ciutadania.
- Els joves es relacionen majoritàriament amb el seu grup cultural, tant en el centre educatiu, com al barri o en altres contextos.
- Acceptació de la diversitat cultural i del fet migratori des d'una visió de coexistència, no de convivència.
- La diversitat cultural al centre educatiu es valora que desperta el interès en conèixer altres cultures i ocasiona més conflictes.

DIMENSIÓ IDENTITÀRIA

- En la identitat ètnica-cultural dels joves estrangers, la religió i el menjar s'identifiquen com a elements claus. Les celebracions i la parella també són elements importants.
- Com més temps porten els joves estrangers vivint al lloc d'acollida, perden importància les normes i conductes, la forma de ser de les persones, el menjar, la roba i la música, del país d'origen. La religió, les celebracions populars, l'art i la tendència a formar parella són elements identitaris més estables.
- La religió i les relacions amoroses endogàmiques són dos elements identitaris bàsics per les noies estrangeres.
- Els joves que fa més de 10 anys que viuen a Catalunya són els que tendeixen a tenir un sentiment de pertinença cívica amb el lloc de residència.
- La llengua és clau per sentir-se ciutadà de Catalunya. També ser respectat, seguir les normes i costums del lloc, i tenir amistats.

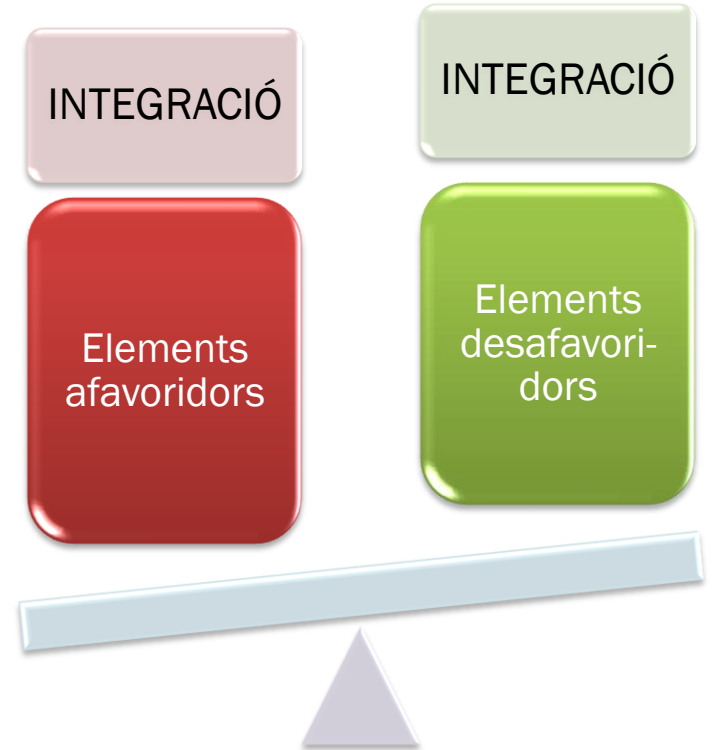
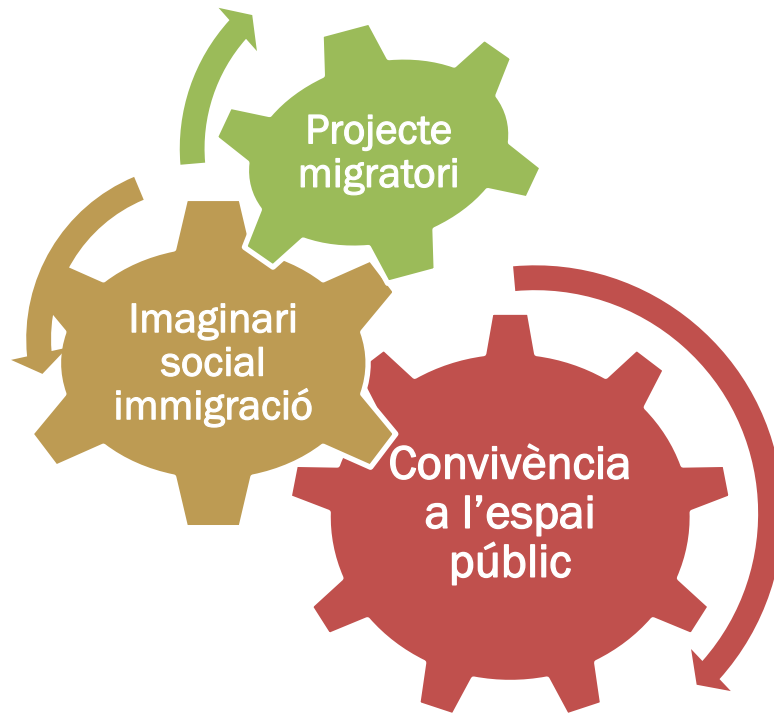
IMAGINARI SOCIAL DE LA IMMIGRACIÓ

- El grau de coneixement de la diversitat cultural que tenen els joves és força baix.
- Major consciència de la diversitat cultural: estudiants de batxillerat i cicles formatius, i joves estrangers.
- Imaginari social amb molts estereotips i actituds discriminatòries
- El lloc d'origen com a factor discriminant de la immigració.

OBJECTIU 2. ELEMENTS CLAU PER UNA MAJOR PROBABILITAT DE SENTIR-SE INTEGRAT

- Major temps de residència.
- Major coneixement de la diversitat cultural.
- Major diversitat cultural entre les amistats.
- Un major nombre de llengües parlades a l'àmbit familiar.
- Preferències de roba i la manera de ser de les persones tan d'aquí, com del seu lloc d'origen.
- Valorar ser respectat.

OBJECTIU 3. VIVÈNCIA DELS JOVES I PROFESSIONALS DE SERVEIS SOCIOEDUCATIUS

PROJECTE MIGRATORI

Doble percepció del projecte migratori:

- La joventut el relaciona amb les esperances i projeccions de futur que la persona estrangera es planteja abans de migrar.
- Els professionals de l'àrea socioeducativa el relacionen directament amb les dificultats i frustracions en el país d'acollida:
 - L'acte migratori suposa una situació no triada ni desitjada
 - Dificultats en la inserció laboral dels joves

Intervencions haurien d'anar encaminades a:

- Minimitzar el xoc cultural
- Coneixement de les normes i costums del país
- Promoure un sentiment de vàlua en l'alumnat migrat (reconeixement):
per ex. aprenentatge de llengües de l'alumnat migrat.

IMAGINARI SOCIAL DE LA IMMIGRACIÓ

La immigració és vista com un col·lectiu:

- Vulnerable
- Amb un baix nivell econòmic i cultural
- Percebut com un problema
- Causant de les dificultats que actualment pateix i travessa el conjunt de la societat.

Lògica de la diferenciació excessiva que acaba problematitzant la diferència, construint determinades concepcions i representacions estereotipades per interpretar la realitat.

Font de prejudicis i de problemes d'integració i convivència del conjunt de la societat.

Intervencions encaminades a modificar l'imaginari social de la immigració (a través de la creació de vincles interpersonals, l'eliminació de prejudicis, el coneixement d'altres cultures, etc.)

CONVIVÈNCIA A L'ESPAI PÚBLIC

Els joves perceben una actitud de reconeixement i acceptació, favorable a la convivència intercultural, tant al centre educatiu com al seu barri:

- Posant rostre a la immigració, els joves autòctons tenen una visió molt més oberta, respectuosa i inclusiva.
- Percepció de rebuig per part dels joves migrants.
- Valoració de la diversitat cultural és positiva i enriquidora,

Intervencions proposades:

- Generar xarxes de relació eficaces i un major coneixement entre el joves.
- Fomentar la relació escola-comunitat i la participació efectiva de l'alumnat i les famílies.

ELEMENTS AFAVORIDORS A LA INTEGRACIÓ

- Estabilitat econòmica i laboral de la família del jove migrat (o ajudes socials).
- Aprenentatge de la llengua del lloc d'acollida.
- Gestió de l'acollida, i la intervenció educativa (a l'aula d'acollida, a les tutories, en assignatures com “Educació per a la ciutadania”) i socioeducativa (el centre obert, serveis socials).
- Polítiques de redistribució de l'alumnat migratori en tot el territori.
- El contacte amb els membres de la pròpia comunitat o barri, les relacions d'amistat o les diferents vies de participació social. Teixit associatiu.
- Qualitats personals (respecte, obertura, empatia, sociabilitat, extroversió). I interès i acceptació de la diversitat cultural per part dels joves autòctons,

ELEMENTS DESAFAVORIDORS A LA INTEGRACIÓ

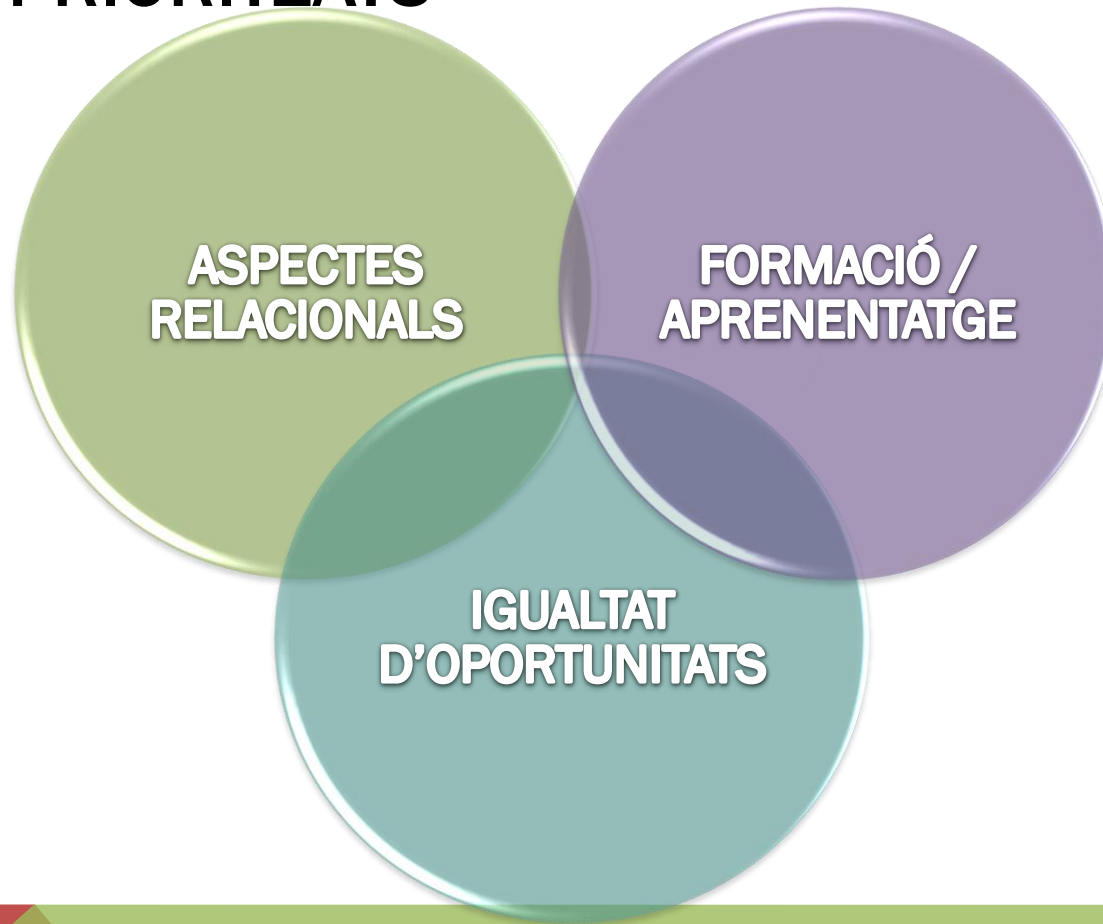

- Context de crisi econòmica i manca de finançament en les polítiques públiques.
- Manca de formació del professorat entorn dels elements culturals i el context d'origen dels alumnes i en alguns casos prejudicis cap a l'alumnat estranger.
- Concentració de l'alumnat migrat en algunes escoles.
- Major proporció de l'absentisme escolar per part de joves nouvinguts
- Currículum no suficientment diversificat.
- Estructura homogènia del sistema educatiu per a tothom que no facilita l'accés a la població nouvinguda.

PROPOSTES D'ACTUACIÓ

DIAGNÒSTIC EN PROFUNDITAT SOBRE LA INTEGRACIÓ DELS I LES
JOVES DE 14 A 18 ANYS MIGRATS A CATALUNYA

EIXOS PRIORITZATS

ASPECTES RELACIONALS

- Una **acollida afectiva i efectiva** pels joves i les seves famílies per minimitzar el xoc cultural i potenciar el coneixement de l'entorn.

Per exemple: projectes d' alumnat acompanyant.

- Creació d'**espais de trobada** per millorar l'imaginari social i la convivència

Projectes d'aprenentatge servei (APS), obertura de l'escola a la comunitat, fomentar el teixit associatiu. Per exemple projecte “vine a casa meva”

- Treballar els **prejudicis**

Aportació d'eines que permetin interpretar de manera crítica la informació donada pels mitjans de comunicació i el treball directe amb les famílies. Per exemple: projecte KULTIC.

FORMACIÓ / APRENENTATGE

Transversalitzar l'educació intercultural.

Plans d'entorn i projectes educatius de centre amb una mirada intercultural i la inclusió d'un currículum intercultural

Potenciació de l'aprenentatge de la **llengua catalana**.

Aula d'acollida però també en l'aula ordinària. Per exemple: parelles lingüístiques.

Formació del professorat en **competències interculturals**.

Per exemple a través de seminaris o formacions amb associacions de barri, potenciant un major coneixement de l'alumnat.

IGUALTAT D'OPORTUNITATS

Polítiques de proximitat. Polítiques de redistribució de l'alumnat migrat per evitar la *ghetització* d'aquest l'alumnat. Projectes d'inserció laboral.

NIVELL DE CENTRE

- Incloure dins el currículum mirades d'altres cultures.
- Reforçar el currículum de tutoria en continguts transversals per la integració.
- Acompanyament, des del centre, a aquest alumnat per conèixer el seu entorn més proper i valorar les oportunitats que els hi ofereix.
- Intercanvi d'alumnat estranger amb alumnat autòcton: parelles de conversa, activitats com a persona "convidada" a casa, mentories d'alumnat immigrant amb molt anys de residència amb els nousvinguts

La comunitat es percep i sigui un espai de desenvolupament del sentiment de pertinença i d'exercici de ciutadania.

NIVELL INSTITUCIONAL

- Accions i recursos que ja s'estan realitzant.
 - Curs d'itinerari de l'alumnat nouvingut
 - Recursos per l'aprenentatge de la llengua
 - Recursos per a la convivència i projectes online com ara *l'eduCAT 2.0* o el projecte *Espurna*.
- Creació d'accions i recursos.
 - Tractament integral de la llengua en totes les àrees curriculars
 - Elaboració d'un currículum intercultural
 - Creació d'una base de dades de bones pràctiques als centres
 - Seminaris permanents dirigits al professorat d'aules d'acollida, i suport en la tramitació d'ajudes econòmiques de projectes d'inserció laboral.

NIVELL COMUNITAT

- Crear espais de coneixement i de relació per l'aprenentatge de la llengua i la cultura del país d'acollida, i l'accés als serveis.
- Tasca formativa a les famílies vers una ciutadania inclusiva.
- Accions conjuntes intercentres: comissions socioeducatives, projectes per la inclusió social, desmuntar “rumors”.

Les comunitats locals, els barris i les ciutats es reconeguin com a espais privilegiats pel desenvolupament d'una ciutadania activa, de participació i implicació

MOLTES GRÀCIES.

Aquesta publicació compta amb la següent
llicència de Creative Commons:

